Proceedings of International Scientific Conference on Multidisciplinary Studies
Hosted online from Moscow, Russia
Date: 11th December, 2023
ISSN: 2835-5733 Website: econferenceseries.com

ARAB TILIDAGI SIFATLAR ISHLATILISHI VA ULARNING GRAMMATIK XUSUSIYATLAR

Tojiboyeva Mahbubaxon Rahimova
Qo‘qon davlat pedagogika instituti dotsenti

Sherqo‘ziyeva Mukambar Erali qizi ,
O‘zbek tili va adabiyoti fakultetining 1-kurs talabasi

Samijonova Adiba Sunnatilla qizi ,
O‘zbek tili va adabiyoti fakultetining 1-kurs talabasi

Komiljonova Omina Maxammatyusuf qizi
O‘zbek tili va adabiyoti fakultetining 1-kurs talabasi

ANNOTATSIYA

Ushbu ishimizda arab tilining o‘ziga xos xususiyatlari, sifat so‘z turkumi va unda darajalanish shakllari xususida nazariy ma’lumotlarni berish bilan bir qatorda, o‘qitish davomida yangi pedagogik texnologiyalardan qachon va qay tarzda foydalanish mumkinligi, shuningdek, amaliy mashg‘ulotlar davomida qanday topshiriq va mashqlar bilan ishlash samarali ekanligini misollar bilan asosladik.
Sifatlar bir predmetning boshqa bir predmet bilan bog‘lanishini bildiradi, uning nomidan berilgan sifatdosh hosil bo‘ladi, ular predmetga doimo xos xususiyat deb ataladi. Nisbiy sifat predmetning belgisini boshqa predmetga yoki tushunchaga nisbatan bildiradi. U ko‘pincha belgisi aniqlab kelayotgan aniqlanmishning ishlangan materialini. Kelib chiqqan joyini, biror predmetga mansubligini va shunga o‘xshash boshqa belgilarini bildiradi. Nisbiy sifat biror kimsaning yoki biror narsaning nima narsadan yaslganligi kabi nisbiy belgilarni bildiradi.

АННОТАЦИЯ

Среди других важных аспектов языка арабского языка, теоретические знания о его особенностях, структуре слов и способах изменения обеспечивают возможность использования новых педагогических технологий в процессе обучения, а также эффективное проведение заданий и упражнений.
Прилагательные обозначают связь одного предмета с другим, они образуются от названий предметов и прилагаются к ним, они всегда олицетворяют особенность предмета. Относительное прилагательное обозначает

ISSN: 2835-5733 Website: econferenceseries.com

соотношения одного предмета к другому или к понятию. Оно обычно обозначает свойства, которые могут быть зарегистрированы сравнительно. Оно обозначает его принадлежность пространственному положению и другим подобным признакам. Относительное прилагательное обозначает относительные признаки, такие как материал, из которого сделан предмет, или его связь с ним. Относительное прилагательное указывает на отношения кого-либо или чего-либо к другому предмету, например, относительно того, из чего что-то сделано.

ABCTRACT

In this regard, we have provided theoretical information about the distinctive features of the Arabic language, the structure of noun phrases, as well as the possibility of using new pedagogical technologies in teaching and practical activities. We have also substantiated the effectiveness of working with assignments and exercises through examples.

Adjectives indicate the relationship of one object to another, and an attribute corresponding to the noun is formed from its name, it's always referred to as a specific characteristic of the object. Relative adjectives indicate the characteristic of an object in relation to another object or concept. They usually indicate the identification of the denoted material. It specifies the origin of something or its association with an object. Relative adjectives indicate relative characteristics, such as where something came from or what something is made of.

Predmetning belgisini bildiruvchi bu so`z turkumi arab tilida asosan uch undosh o`zakli so`zlardan iboratdir. Sifatlar ham otlar kabi muzakkar va muannas jinslarga, birlik, ikkilik, ko`plik sonlarga ega.

Sifatdagi birlik, ikkilik sonlarning hosil bo`lish usuli otlardan farq qilmaydi. Sifatning ko`plik shakli odatda u odamlarning belgisini bildirib kelganida ishlatiladi. Arab tilida sifatlarning 20 dan ortiq vazni mavjud[1].

Sifatlar bir predmetning boshqa bir predmet bilan bog‘lanishini bildiradi, uning nomidan berilgan sifatdosh hosil bo‘ladi, ular predmetga doimo xos xususiyat deb ataladi. Sifatlarning quyidagi turlari ajratiladi:

(e (صفة َ بهةَّمتش() shaklida kelgan sifatdoshlar.

. جميل — mehribon, عقيل — aqlli, jmyl – chiroyli

[1]Hifni Nasif الدروس النحوية (Ad- durus an-nahviyya), Iskandariya, 2007 y.179.

E- Conference Series
Open Access | Peer Reviewed | Conference Proceedings
E- CONFERENCE SERIES

Tub sifat uch undoshli o‘timsiz fe’llarning «I bob» shaklidan 20 dan ortiq vazn (qolip)da hosil qilinadi. Uning uchta: 1) oddiy (bosh); 2) orttirma; 3) qiyosiy darajalari mavjud. Sifatning eng ko‘p ishlatiladigan oddiy darajalari quyidagilardir:

oson	سَهْلٌ	qiyin	صَعْبٌ	٣. فَعْلٌ
shirin	حُلْوٌ	qattiq	صُلْبٌ	٤. فُعْلٌ
buyuk; ulkan	جَلَلٌ	chiroyli; yaxshi	حَسَنٌ	٥. فَعَلٌ
charchagan	تَعِبٌ	xursand	فَرِحٌ	٦. فَعِلٌ
yaxshi	جَيِّدٌ	yaxshi	طَيِّبٌ	٧. فَعِيلٌ
jasur	جَسُورٌ	g’ayratli; rashkli	غَيُورٌ	٨. فَعُولٌ
och qolgan	جَوْعَانُ جَوْعَى	dangasa	كَسْلاَنُ	٩. فَعْلاَنُ فَعْلَى(muan.)
garang	أَطْرَشُ طَرْشَاءُ	ko’k; zangori	أَزْرَقُ زَرْقَاءُ	١٠. أَفْعَلُ فَعْلاَءُ(muan.)

E- Conference Series
Open Access | Peer Reviewed | Conference Proceedings
E- CONFERENCE SERIES

Arab tili lug‘ati
Shovqinli صاخب (ṣāẖb)
Tinch هادئ (hādʾi)
Kuchli قوي (qwy)
Zaif ضعيف (ḍʿīf)
Qattiq قاسٍ (qās)
Yumshoq طري (ṭrī)
Ko‘proq أكثر (akṯr)
Kamroq أقل (aql)
To‘g‘ri صحيح (ṣḥīḥ)
Noto‘g‘ri غير صحيح (ġīr ṣḥīḥ)
Toza نظيف (nẓīf)
Kir قذر (qḏr)
Eski قديم (qdīm)
Yangi جديد (ğdīd)

Sifat ega, kesim va gapning boshqa bo‘laklari vazifasini bajarib kelishi jarayonida substantivatsiya (otga aylanish) hodisasiga uchraydi. Masalan, سَلِيمٌ, سَلِيمَةٌ, جَمِيلَةٌ, عَبَّاسٌ kabi kishi ismlari tub sifatlarning, أَنْوَرُ, أَكْرَمُ, kabi atoqli otlar esa orttirma daraja sifatlarning otga aylanishi natijasida hosil bo‘lgan. Substantivatsiya hodisasi sifatdoshlar bilan ham ro‘y beradi. Buni biz o‘z payti kelganida tushuntirib o‘tamiz. Gapda sifat moslashgan (sifatlovchi) aniqlovchi, ega yoki ismiy kesim vazifasida keladi. Sifatlarning muannas jins shakli so‘z oxiriga ح\ t\ harfini qo‘shib yasaladi. 9- vazndan yasaladigan sifatlar jinslarda o‘zgarmaydi.2-vazndan yasalgan sifatlarning muannas jinsi \افعلاء fa’lau\, masalan; \احمراء \hamro‘u\- qizil (muannas).10-vazning muannas jinsi فعلي \ fa’la\ vaznidan yasaladi, masalan; \اجوعي\jav’a\-ochqolgan(muannas) \افعيل \fa’ilun\ vazni sifat yasovchi eng k’op ishlatiladigan vazndir.U sifatdoshning majhul nisbat ma’nosini beradi. Masalan;قتيل \ qotilun اقتلي)qotla ko‘plikda)-qtl qilingan, جريح, \ jarihun\ اجرحي)jarha ko‘plikda)-yarador. \افاعل\fa’ilun\ vaznidan nafaqat 1-bobning aniq darajadagi sifatdoshlari, balki sifatlar ham yasaladi.

Ko‘pchilik pedagogik olimlarning ta’kidlashicha, o‘yinli faoliyat shaxsning o‘zligini namoyon qilishda, o‘zini-o‘zi boshqarishda, o‘z imkoniyatlarini yuzaga chiqarishda va bilimga bo‘lgan ehtiyojlarini qondirish borasida kata ahamiyat kasb etadi. O‘quv o‘yinlari shaxsning kasbga bo‘lgan qiziqish va intilishini amalga

ISSN: 2835-5733 **Website:** econferenceseries.com

oshirishda ishonchli vosita sifatida xizmat qiladi. Chunki pedagogik texnologiyalar shaxsning kasbga bo‘lgan qiziqish va intilishini oshirishda kata ahamiyat kasb etadi. Yangi pedagogik bilimlar ko‘lami Ta'lim to‘g‘risida”gi Qonun talablari asosida kengayib bormoqda, tadqiqot yo‘nalishlari erkin shaxsni shakllantirish muammolariga qaratilyapti. Bugungi kunda ta'lim-tarbiya jarayonida ta'limning turli o‘qitish metodlaridan unumli foydalanish muhim ahamiyatga ega. Ona tili darslari innovatsion texnologiya asosida tashkil qilinganda, asosan, o‘quvchilarda hamkorlikda ishlash ko‘nikmasi shakllanadi, umumiy vazifalar yechimini topishda bir-birlariga ko‘mak beradilar, o‘quvchilarda ijodiy va mustaqil fikrlash malakalari tarkib topadi, o‘quvchilar o‘z ishlari natijasiga, o‘qishga, ta’lim olishga shaxsan mas’ullikni his qiladilar. Ayni paytda har qanday o‘quv maskanlarida muammoli o‘qitish texnologiyasi samarador hisoblanadi. Uning vazifasi faol bilish jarayoniga undash va tafakkurda ilmiy-tadqiqot uslubini shakllantirish bo‘lib u ijodiy, faol shaxs tarbiyasi maqsadlariga mos keladi. O‘quv muammosi muammoli savollar bilan izchil rivojlantirib boriladi va bunda har bir savol uning hal qilinishida bir bosqich bo‘lib xizmat qiladi. Muammoli o‘qitishda o‘qituvchi o‘quvchilaming bilish faoliyatini tashkil etadi, shundagina o‘quvchilar fanlarni tahlil qilish asosida mustaqil ravishda intellektual mashaqqatlarni hal qilish, xulosa chiqarish va umumlashtirish, qonuniyatlarni shakllantirish, qo‘lga kiritilgan bilimlarni yangi vaziyatga tatbiq etishga intiladi. Muammoli o‘qitish natijasida o‘quvchilarda bilimlarga mustaqil erishish qobiliyati shakllanadi hamda mavzu bo‘yicha turli g‘oyalar topish, uni isbotlash orqali yangi aqliy harakat usullarini topish va bilimlarni bir muammodan boshqasiga ko‘chirish ko‘nikmasi hosil bo‘ladi. O‘quvchilarda diqqat va tasavvurlari rivojlanadi, o‘quv materiallarini idrok qilish orqali ularning bilish faolligi oshadi. Arab tilida sifat turkumini o‘rganish tizimi o‘quv materialini leksik va grammatik tomondan izchillik bilan boyitib, murakkablashtirib borishni ko‘zda tutadi.

Ko‘pchilik tub sifatlar har xil fe'liy o‘zaklardan olinadi فئل fa'ilun\ فاعلَ faa'ilun\, افعلَ\af 'alu\ va hakazolar. Masalan; ئبر\kabirun\-katta, واسع\ vasi’un\-keng, احمر\ ahmaru\-qizil. Bundan tashqari arab tilida yana nisbiy sifatlar ham mavjud bo‘lib, ular otlarning soz oxiriga ى \iyyun\ (muannasda iyyatun) qoshimchasini qoshib yasaladi. Bunday nisbiy sifatlar tegishlilikni, kelib chiqishni, material, predmetni nimadan qilinganligini va boshqa belgilarni ifodalaydi. Masalan;

E- Conference Series
Open Access | Peer Reviewed | Conference Proceedings
E- CONFERENCE SERIES

Proceedings of International Scientific Conference on Multidisciplinary Studies
Hosted online from Moscow, Russia
Date: 11th December, 2023
ISSN: 2835-5733 Website: econferenceseries.com

E- Conference Series
Open Access | Peer Reviewed | Conference Proceedings

مصري\misriyun\-Misrlik

مصرية\misriyatun\-Misrlik ayol.

ذهبي \zahabiyun\-oltindan (ذهب \zahabun\-oltin)

Agar otlarning oxiri ا alifva ا yolar bilan tugasa bu oxirgi harflar qisqa unliga aylanib ا \iyyun\ qo‘shimchasi bilan otning orasiga ٝ \vov\ unlisi qo‘yiladi.
Masalan, quyidagi so‘zlardan:

دنيا\dunya\-dunyo, yorug’lik

اسيا\’asiya\-Osiyo

فرنسا\faransa\-Fransiya

معنى \ma’nan\-ma’no, fikr

Cho‘ziq a shakllari utushib qolmagan shakllari ham bor ادنياوي\ \dunyaviyyun\, اسياوي \ asiyavuyyiun\ shakllarining oxiri \viyyun\bilan tugaydi,
Mashq. O‘qing, ko‘chiring va o‘zbek tiliga tarjima qiling:

هذا الرفيق طالب روسي. هذه الرفيقة طالبة اوزبيكية . الطالبة الاوزبيكية ذكية . من هو ؟ هو عربي . هو افريقي. انت روسي . الطالب العربي ذكي . هو مهندس شاب. انت طالبة شابة . هذا الرجل القوي عامل جمهورية الاوزبيكيستان. هذا المصري فلاح ماهر. هما مهندسان مصريان.

هذان الطالبان ضعيفان. هاتان الطالباتان قوياتان. هولاء المعلمون مجتهدون. المدرسون العاقيلون كثيرون. هولاء المعلمات مجتهدات , اولائك الفلاحات القويات سالمات.

كلمات

طاويل\tovilun\-uzun

(حمراء) احمر\ahmaru\ (hamro’u muannas)-qizil

(صفراء) اصفر\asfaru\(safro’u muannas)sariq

عربي\a’rabiyyn\-arabcha

انجليزي\injliziyyu\-inglizcha

فاريسي\farisiyyun\-forscha

منضدة \minzadatun\-stol

عتيق \a’tiqun\-eski

اوزبيكي\o’zbakiyuun\-o’zbek

شهري \shahriyyun\-oylik

نص\nassun\-matn

صحيفة\sohifatun\-gazeta.

يومي \yavmiyyun\-kunlik

ذكي\zakiyyun\-ziyrak

شاب\shabbun\-o’smir

ها \ha\-mana

ههنا \hahuna\-mana bu yerda

E- Conference Series
Open Access | Peer Reviewed | Conference Proceedings
E- CONFERENCE SERIES